

TOMASZ PUDŁOCKI, *Józef Szafran – dyrektor i inicjator innowacji wychowawczych, „Nasz Przemysł”* 2017 nr 9 s. 39, portret

Wrzesień automatycznie kojarzy się ze szkołą. Rzadko jednak w procesie wychowawczym patrzemy na ten czas jako doskonałą okazję do zmodyfikowania własnych utartych szlaków i wprowadzenia potrzebnych zmian. A tak na proces dydaktyczny patrzył Józef Szafran, uważając, że skuteczna działalność pedagogiczno-wychowawcza zależy od wsparcia szkoły przez rodziców i mieszkańców danych miejscowości.

Urodził się 2 II 1856 r. w Odrzykoniu koło Krosna jako syn Macieja, miejscowego rolnika i Marii z domu Trznadel. Przez matkę był spokrewniony z ks. dr. Antonim Trznadlem (1857–1908), wykładowcą teologii dogmatycznej w Seminarium Duchownym w Przemyślu, a od 1891 profesorem teologii moralnej na Wydziale Teologii Uniwersytetu Jagiellońskiego. W latach 1869/1870–1876/1877 uczęszczał do gimnazjum w Rzeszowie, gdzie uzyskał świadectwo dojrzałości. Podjął następnie studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Lwowskiego (I semestr r. akad. 1877/1878) i Jagiellońskiego (II semestr 1877/1878–1880/1881). W 1878 r. przyznano mu stypendium Menarda Konieckiego.

Decyzją Rady Szkolnej Krajowej z dn. 23 VIII 1881 r. mianowany został zastępcą nauczyciela w gimnazjum w Złoczowie; z dn. 10 IX 1882 r. został przeniesiony do Gimnazjum w Przemyślu, a z dn. 5 IX 1888 r. – do Gimnazjum św. Anny w Krakowie. Podczas pracy w gimnazjum przemyskim był jednym z założycieli miejscowego Koła Towarzystwa Nauczycieli.

cieli Szkół Wyższych w 1884 r.; rzadko zabierał głos na jego posiedzeniach. W 1887 r. reprezentował Koło podczas walnego zebrania organizacji we Lwowie. W dn. 21 I 1888 r. wygłosił referat o nauce języków klasycznych.

Egzamin nauczycielski z języka polskiego jako przedmiotu głównego i filologii klasycznej jako pobocznego w całym gimnazjum z językiem wykładowym polskim złożył przed Krakowską Komisją Egzaminacyjną 11 VII 1892 r., po prawie dziewięciu latach starań. Dzięki temu już z dn. 10 VIII 1892 r. został mianowany nauczycielem rzeczywistym w Gimnazjum w Rzeszowie. Z dn. 23 VI 1894 r. Minister Wyznań i Oświaty mianował go prowizorycznym inspektorem szkół ludowych okręgu bocheńskiego i brzeskiego. Z dn. 24 VIII 1898 r. przeniesiony został do V Gimnazjum we Lwowie. Dyrektorem gimnazjum w Samborze cesarz Franciszek Józef I mianował go 28 IX 1904 r.

Szafran inicjował wiele pożytecznych innowacji w szkole. Za jego czasów powstała czytelnia uczniowska, a sam dyrektor w jej ramach powołał kółko polonistyczne, prowadząc pogadanki i wykłady z zakresu historii literatury polskiej. Szafran był bardzo otwarty na organizację wycieczek szkolnych, formę zajęć pozalekcyjnych nie zawsze docenianą w dydaktyce przed I wojną światową. Uczniowie w jego gimnazjum uczyli się języka angielskiego, tańca i pożarnictwa, co było ewenementem na skalę galicyjską.

Szafran szybko zintegrował się z miejscowym środowiskiem. Już po roku pobytu w Samborze został zastępcą przewodniczącego rady Szkolnej Okręgowej

oraz zastępcą dyrektora Komisji Egzaminacyjnej dla kandydatów na nauczycieli szkół ludowych. Od września 1906 r. został kierownikiem szkoły przemysłowej uzupełniającej. W 1909 r. został członkiem Rad Miejskiej i 20 X 1909 r. z jej grona powołano go do Rady Powiatowej. Kiedy 13 VI 1909 r. nastąpiła uroczystość poświęcenia sztandaru miejscowego oddziału „Sokoła” Szafran był jednym z tzw. ojców chrzestnych. 3 XII 1904 r., podczas miejskich obchodów mickiewiczowskich wygłosił słowo wstępne, Mickiewicz – przedstawicielem życia duchowego (druk: „Tygodnik Samborsko-Drohobycki” R. 5: 1904, nr 51 z 18 XII, s. 1-2, nr 52 z 25 XII, s. 1-2). Ponadto ogłosił drukiem: w sprawozdaniu dyrekcji gimnazjum rzeszowskiego za rok 1893 *Teofil Lenartowicz (wspomnienie pośmiertne)*, (Rzeszów 1893, s. 5-27), *Prywatna lektura Tacyta* („Przyjaciel Młodzieży” 1899, nr 11), *Zagajenie uroczystości ku czci Z. Krasińskiego dn. 20 kwietnia 1912 r. w Samborze* („Gazeta Samborska” R. 12: 1912, nr 11 z 1 VI, s. 1-2), *Ku czci Trzech Wieszców. Przemówienie dyrektora gimnazjum... wypowiedziane dn. 16 listopada 1912 r. w Samborze* (ibidem, nr 24 z 15 XII, s. 1-2), *Ks. Piotr Skarga. Zagajenie uroczystości dnia 1 grudnia 1912 w Samborze, wypowiedziane przez dyrektora gimnazjum...* (ibidem, R. 13: 1913, nr 1 z 11, s. 1-2, nr 2 z 15 I, s. 1-2, nr 3 z 1 II, s. 1-2). Dyrektor bardzo często zabierał głos w różnych gremiach i przy różnych okazjach. Przykładowo 12 III 1905 r., w ramach Powszechnych Wykładów Uniwersyteckich w auli gimnazjalnej wygłosił odczyt *O Irydionie Z. Krasińskiego*, a 16 XII 1905 r. przemawiał na wieczorze Towarzystwa Muzycznego. Kiedy w lutym 1909 r. z inicjatywy Towarzystwa Szkoły Ludowej

ogłoszono odczyty dla inteligencji, Szafran w ramach pierwszej serii mówił *O ideale wychowania*.

Dyrektor był inicjatorem powołania 27 III 1905 r. miejscowego Koła TNSW, którym kierował przez pierwsze lata. Należał też do inicjatorów zorganizowania w Samborze Prywatnego Seminarium Nauczycielskiego Żeńskiego, a 3 IX 1905 r. – Towarzystwa Przyjaciół Młodzieży Szkolnej – stowarzyszenia, które organizowało wolny czas dla młodzieży szkolnej i założył m.in. ogród jordanowski dla niej.

Obowiązki dyrektorskie Szafran pełnił do końca roku szkolnego 1924/1925. Po przejściu na emeryturę wyjechał do Krakowa, gdzie zmarł 16 XI 1933 r. Pochowany został na Nowym Cmentarzu Podgórskim w Krakowie (kwatery I B, rząd 2, miejsce 13). Z małżeństwa z Henryką z Błachowskich (córka Jana i Anastazji Eder, zm. 20 VI 1947 r.) doczekał się czwórki dzieci: Tadeusza Józefa (ur. 31 I 1886 r. w Przemyślu), Marii Wandy (ur. 22 XI 1887 r. w Przemyślu), Heleny (ur. 1893 r.) oraz Michała (ur. 1895 r.).